

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ

*Н.Недзельська** (м. Херсон)

СУТНІСТЬ ХРИСТИЯНСЬКОГО РОЗУМІННЯ ПРИРОДИ СІМ'Ї ТА ШЛЮБУ**

У наш час, за умов розпаду усталених соціальних, ідеологічних, економічних та політичних відносин, сім'я, по суті, є єдиною структурною одиницею, що саморегулюється. Вона, певною мірою, моделює та відтворює практично всі сфери життєдіяльності, соціальні зв'язки та функції суспільства, є природною соціальною формою збереження, переробки та передачі самобутньої етнокультурної інформації, що втілюється в родинно-побутовій культурі, національному архетипі, обрядових та фольклорних стереотипах. Сім'я формує внутрішній світ особистості, визначає структуру його сприйняття.

Криза сім'ї за умов глобалізації спонукає християнство шукати шляхи її подолання. Церкви з тривогою вказують на загрозу руйнації сім'ї, внутрішню кризу й секуляризацію подружжя, шукають їх причини та шляхи виходу. Аналіз християнського вирішення проблеми може стати важливим підґрунтям для подолання негативних процесів в сучасному світі, сприятиме утвердженню високої моралі. Цим зумовлена актуальність дослідження сутності сім'ї в релігіях, традиційних для України.

Наукове осмислення сутності сім'ї в християнстві довгий час залишалось білою плямою через ідеологічні стереотипи радянського періоду. Важливими є теоретичні розробки з позиції сучасного релігієзнавства, здійснені у працях Колодного А.М., Филипович Л.О., Лобовика Б.О., Яроцького П.Л., в яких аналізуються релігійні процеси в Україні, відстоюються нові підходи до оцінки релігії як невід'ємного елементу суспільного буття. Окремі принципи та тенденції у вирішенні

* Недзельська Н.І. – старший викладач кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук Херсонського державного університету.

** © Недзельська Н.І., 2004

даної проблеми знайшли своє відображення переважно в конфесійній літературі. Насамперед слід відмітити таких авторів, як Круасан, А.Строк, Обер, Л.Кристенсон та ін. З'явилося багато науково-популярних статей, книг, брошур для віруючих власної конфесії та для тих, хто не вірить, але є потенційним віруючим, із роз'ясненнями основних положень віровчення з питань міжстатевих відносин, морально-етичних, побутових проблем сім'ї. Серед них являють інтерес праці таких авторів, як Р.Коста, Дж.Коста, Р.Стромбек, Дж. Пейсті. Однак, окремі дослідження не дають цілісної картини щодо проблеми сутності сім'ї в християнській традиції, тенденцій в релігійному інтерпретуванні сім'ї та шлюбу як в історії так і в наш час.

Метою даної публікації є дослідження розуміння сутності сім'ї у християнській традиції, визначення змін та тенденцій в історії та на сучасному етапі.

Офіційна християнська доктрина формувалась протягом століть, починаючи від доіндустріальних часів, у лоні традиційного суспільства в часи Римської імперії, як опозиція язичницькій сім'ї. Однак, раннє християнство дещо однобічно підходило до проблеми сім'ї. В цілому позиція його апологетів двояка. Вони було нібито над світом і водночас у середині його, дивилися згори на все, що відбувається, відсторонено від нього, та все ж хотіли б бачити життя кращим, а стосунки між людьми щоб стали гуманнішими. Проблема сім'ї для них другорядна. Любов статева в християнстві замінюється любов'ю людини до людини, адже перед лицем вічності тимчасовість немає значення. Шлюб стає непотрібним інститутом, статева любов нічого не може дати любові, більше того, вона робить людей нерівними, обмежує їх певним колом людей, бо ж чоловік любить лише свою власну дружину. У Новому Завіті любов між чоловіком і жінкою й загалом між людьми позначається одним терміном – агапе.

Для раннього християнства властива проповідь самотництва, умертвіння плоті. З церковних амвонів звучали проповіді про бажану для Бога безшлюбність. Шлюб оголошувався християнством сатанинським насланням, повноцінними людьми вважались лише ченці та самотники. Аскетизм, проповіді безшлюбності, відходу від світу цього були оголошені служінням Богу, найкращим наслідуванням життя Ісуса Христа. Для підтвердження звертались до авторитету апостола Павла, котрий в Першому посланні до коринтян виявив негативне ставлення до шлюбу, вважаючи, що краще за шлюб є безшлюбність, адже в потойбічному світі, в раю і в день воскресіння все одно не поєднуються шлюбні пари, а своїм видом і святістю вони стануть подібними до ангелів

(Мт. 22:30). В Одрквенні Івана Богослова, вказано, що в рай ввійдуть лише ті, що не осквернялись з жінками.

Як справедливо відзначає В.Бичков, "строгі морально-етичні принципи, висунуті християнством, не були святенницьким винаходом євнухів та старих дів. Вони були природною захисною реакцією суспільства того часу на надмірне захоплення сексуальними задоволеннями, статеву розпущеність і збоченість, що процвітали в Римській імперії [Бичков В. В. Эстетика поздней Античности.- М., 1981.- С. 65].

Апостол Павло був проти одруження і радив жити самотньо, а шлюб розглядав як необхідне зло для відтворення роду людського. Він радив вступати в шлюб лише тим, хто згорає від бажань, вони можуть одружуватись, але не зобов'язані це робити. Слід, на скільки це можливо, врівноважувати свою чуттєвість розумом і зверненням до духовних справ. Краще було б, якби люди добровільно вирішили жити один з одним як брат і сестра, бо тіло не для блуду, а для Бога (1 Кор. 6:13). З цього висловлювання богослови роблять висновки (1Кор.7:5–6): утримання від інтимного життя не є гріхом; інтимне життя не зводиться тільки до дітонародження, а відвертає спокусу, зокрема, допомагає утримуватись від блуду; апостол не втручається в інтимне життя подружжя, він лише дає пораду [Вінс Р. Многодетность. Обязанность, или... // Вера и жизнь.- № 4.- 1993.- С. 24]. "Павло бачив в любові ризик, якого можна уникнути. Шлюб, на його думку служить не для того, щоб народжувати потомство, а виключно для чуттєвої похоті" [ВардиманЕ. Женщина в древнем мире.- М., 1981.- С. 110]. Тут він сперечається з Ісусом, для котрого головне – любов. Для Павла статева любов – це блуд, розпутство, гріх, похоть, що не знає вузди, що скаче від ложа до ложа (Рим. 13:13). Він не виключає взаємної любові, але тільки для виконання закону.

Тертуліан теж закликає, щоб плотська похоть відступила перед любов'ю Божою, а відтак слід утриматись від шлюбу. Відмовляючись від шлюбу, дівчина стає божою нареченою, вибирає благу участь, віддає Богові свою красу, невинність. Відмовившись від заміжжя на Землі, вона вже причислена до ангелів [Тертулиан. Избранные сочинения.- М., 1994.- С. 336]. Тертуліан проголосив із викликом як крайність: "Шлюб заснований на тому ж акті, що і блуд" [Вардиман Е. Женщина в древнем мире.- М., 1981.- С. 110]. Ієронім, котрий в юності досита вкусив жіночої прихильності, а в більш зрілому віці жив самотником, вимагав: "Візьми в руку свою сокиру і зрубай біля самого коріння дерево шлюбу" [ВардиманЕ. Женщина в древнем мире.- М., 1981.- С. 110]. Григорій

Богослов закликав: "З жінок подивись на тих, що не живуть у шлюбі: вони поєднані більше з Богом, ніж із плоттю; подивись на непов'язаних шлюбом і вільних: вони все посвятили Богу" [Преосв. Иоанн. История Вселенских Соборов, 1995.- С. 59].

Загалом, християнство соромилось шлюбу, інтимного життя, любові, вважаючи їх не тільки християнськими явищами, а язичницькими. Новий Завіт підкреслює особисте безсмертя, а не через потомство, що доводить тимчасовість шлюбу і заохочує вдівство [Мейендорф И. Православие в современном мире.- Клин, 2002.- С. 5].

Середньовіччя з його критичним самоаналізом перед лицем абсолютного божественного ідеалу стало новим етапом в формуванні філософського розуміння статі, сім'ї та відносин між чоловіком й жінкою, тривало майже півтори тисячі років і завершилося в епоху Відродження, привівши до нового усвідомлення людиною своїх сил і значимості. Лише епоха Відродження змінила зневагу до тілесності новим усвідомленням значущості людини і всіх проявів її буття. Але новий ренесансний Вавилон викликав появу інквізиції, привів до пуританських ідей Реформації.

В сучасному християнстві спостерігається підвищена увага до проблем сім'ї. Розуміння сім'ї в богословських концепціях християнської традиції має багато спільного, але існують і відмінності. В наш час богослови всіх конфесій наголошують, що, згідно з Біблією, сім'я та шлюб з'являються зі створенням жінки. Шлюбні закони дані від Бога, який створив Адама і Єву, привів Єву до Адама і тим самим визначив шлях до щасливого шлюбного союзу, до створення сім'ї як домашньої Церкви. "Подружній стан – найстарша установа на світі, якій Господь надав не тільки благородні цілі, але також поставив на сильному і тривалому фундаменті, який творять єдність любові, нерозривність та святість." [Катрій Ю. Божі заповіді.- Львів, 1999.- С. 114]. Цей стан життя заснував сам Бог ще в раю на засадах любові чоловіка й жінки та вимозі людської природи. (Бут. 2:18). Через заснування першого подружжя в раю поклав Творець основу під існування і ріст людського роду (Бут. 1:27). Подружжя Адама й Єви – перший подружній зв'язок на Землі, що його сам Бог поблагословив. Отож, подружній стан – це не людська, а Божа установа, бо походить із рук самого Творця. Це визнають всі християнські конфесії [Пейсти Дж. Чтоб семья была крепкой.- Черкасы, 2001.- С.29-34]. Подружжя не лише Богом установлене. Це - вибір Бога, Ним освячений [Катрій Ю.- Божі заповіді.- Львів, 1999.- С.106].

Бог встановив і спосіб розмноження людей [Догматичне богослов'я.- Чернівці, 2000.- С. 99]. Таким чином, Богом установлений

спосіб розмноження людей складається зі шлюбного життя та народження ними з себе подібних на себе [Там само.- С. 100]. Призначення людини полягає в тому, щоб через поступове розкриття сукупності сил і здібностей, через діяльне намагання та наближення до свого первообразу досягати певної можливості для кінцевого ества, міри богоподібності, найтіснішого єднання з Богом, а разом з цим, можливо, й повної участі в божому блаженстві на всю вічність [Там само.- С. 106]. Кінцева мета людини в Богові: спілкування в живому союзі з ним.

Кодекс канонічного права Католицької Церкви говорить, що подружній союз, за допомогою якого чоловік і жінка затверджують між собою співтовариство всього життя, призначений за своїм природним характером для блага чоловіка і жінки, а також для народження і виховання дітей, зведений Христом у достоїнство таїнства. Через таїнство шлюбу освячується подружнє життя і дарується благодать, що сприяє справжній любові, а також їх плідному сімейному служінню. Шлюб таїнством визнають і православні християни.

Важливою особливістю, що відрізняє таїнство шлюбу від всіх інших таїнств, є те, що його роблять самі наречений і наречена, які перед свідками укладають подружню угоду, приносячи шлюбну обітницю. Священик (в особливих випадках може бути диякон і навіть мирянин) є присутнім при укладанні шлюбу як головний свідок і владою Церкви підтверджує й благословляє подружній союз.

Звичайно, з мети шлюбу (продовження роду) витікає відповідальність за дітей перед Богом. Пара, що не бажає мати дітей, не може стати домашньою церквою і не може бути названою християнською сім'єю в повному розумінні цього слова. Це - егоїсти. Утримання – хороша чеснота, але в міру й індивідуально [Балашов Н. И сотворил Бог мужчину и женщину.- М., 2001.- С. 37-38]. Сучасне християнство вважає метою шлюбу не тільки народження дітей, але і подружні відносини. Таїнство шлюбу вважається дійсним, якщо воно здійснилося сакраментально (тобто подружня угода зроблена за встановленою Церквою правилами і підтверджена нею) і фізично (тобто чоловік і жінка вступили в інтимну близькість).

У наш час майже всі християнські конфесії оголошують шлюб "божественною настановою", підпорядкованою божественним законам, які не підвладні людині. Офіційна точка зору католицизму висловлена в документах Другого Ватиканського Собору, який вніс деякі зміни в католицьку концепцію сім'ї та шлюбу. Зокрема, пастирська конституція "Про церкву в сучасному світі" визнає подружню любов важливою та самостійною метою шлюбу. Від волі людини залежить вступати в шлюб

чи ні, але збереження шлюбу не залежить від волі людини, а смисл подружжя зводиться до двох взаємопов'язаних понять: у вузькому значенні – до відтворення нових поколінь; у більш широкому значенні – до удосконалення християнина, як людини взагалі і суспільства взагалі.

Шлюб строго моногамний і не розторжимий - підкреслює К.Войтила [Войтила К. Любовь и ответственность.- М., 1993.- С. 274]. Чоловік та жінка створюють особистісну і міжособистісну цілісність. "Шлюб є інститут любові, а не лише "плодовитості" [Там само.- С. 297]. "Об'єктивно шлюб перш за все має служити існуванню, потім "співжиттю" чоловіка та дружини, і, нарешті, правильному спрямуванню "бажання" [Там само.- С. 132]. Змінилось ставлення до змішаних шлюбів між католиками та некатоліками. Відтепер католику, який взяв шлюб у некатоліцького священика, не загрожує відлучення від церкви. Зміни не торкнулись питань контролю за народжуваністю та розлучення.

Сучасне православ'я, як і католицизм, також вважає нормою два шляхи для людини: християнське дівство та святе таїнство шлюбу, на користь якого на перший план виходять такі аргументи, як, наприклад, те, що перше чудо своє Господь сотворив в Кані Галілейській підчас весілля, тим самим благословивши шлюб. Одружуватись у православних не можуть лише ченці, а у католиків ще й священики. Папа Лев XII пояснював заборону одружуватись священикам бажанням бути повністю зайнятим Богом і присвятити себе добрим справам, тобто безшлюбність виросла з глибокої поваги до шлюбу, адже секс вимагає від подружжя найповнішої віддачі. Тому священики і ченці неодружені [Самрал Л. 60 вещей, которые Бог говорит о сексе.- К., 1998.- С. 180-181]. Греко-католицькі богослови, спираючись на Св. Василія Великого, який підкреслював: "Чоловіколюбєць Бог, дбаючи про наше спасіння, поділив людське життя на два стани: подружжя і дівочтво," також вважають, що на сучасному етапі християни мають два незмінні стани життя, якими є подружжя і чернецтво. Кожний стан вимагає жертви. Вона – ключ до щастя.

Безшлюбність багатьма конфесіями, в тому числі і протестантськими, визнається в наш час як норма з причин економічних, моральних тощо. Одруження не є єдиним шляхом, і шлюб і неодруженість є дарами від Бога – заявляють вони. "Можна жити неодруженим і бути порядною людиною"[Чи шлюб – єдиний ключ до щастя // Вартова Башта.- 15 травня 1992.- С. 13]. Свідки Єгови вважають, наприклад, що неодружені мають навіть переваги: більше часу для вивчення Слова Божого, збільшується час на служіння, у них більша мобільність – бо ж вони можуть здійснювати поїздки в інші країни

[Справжнє щастя – у служінні Єгови // Вартова Башта.- 15 травня.1992.- С. 18-19].

Шлюб порівнюється в Біблії з відношенням Христа до його Церкви(Еф 5:32). Тому про невіруючих та тих, хто відійшов від віри, говориться як про “Рід лукавий і прелюбодійний” (Мт. 12:39; Мк 8:38; Об. 2:2). Біблія містить образ Христа як жениха (Мт 9:115, 25:1-13; Лк. 12:35-36), Церкви – дружини чи нареченої (Еф. 2:24, Об. 21:9), наголошується на близькості сім’ї та Церкви. Слова Ісуса Христа: “Де двоє чи троє зібралися в ім’я Моє, там Я посеред них” (Мт. 18:20) – відносить також до сім’ї, якщо людей єднає не лише любов, але й спрямованість до Бога.

Сім’я, як це вважають християнські богослови, не просто приватна справа людини. Вона належність Бога. Він створив її, зумовив її внутрішню структуру, визначив призначення і мету. З божественної ласки чоловік і жінка мають змогу співробітничати з Богом в досягненні його мети й стати її часткою. Дім, який вони заснували, залишається його власністю. “Коли дому Господь не будує, даремно працюють його будівничі при ньому!” (Пс. 126:1). ”Відтак це не наш шлюб, а Його; не наш дім, але Його; й діти наші – насправді Його діти, як і сім’я наша – Його сім’я. ...Якщо Ісус, насправді, є Господарем у вашій сім’ї, то вплив Його виявиться у всьому, від того, як прикрашаєте свою оселю, до того, як проводите літню відпустку.”[Кристенсон Л. Християнська семья.- 1991.- С. 11-12].

У православ’ї шлюб довгий час розглядали як поступку плоті, одруження - як гріх, хоч і необхідний для розмноження роду людського, домінував ідеал чернечого життя. Православ’я й досі похвально ставиться до відмови від шлюбних відносин відразу після весілля, або після народження 2-3 дітей [Пестов Н.Христанский брак.- 1996.- С. 52]. Однак, в останні роки ситуація дещо змінилась і зараз існує багато точок зору щодо сім’ї [Балашов Н. И сотворил Бог мужчину и женщину.- М., 2001.- С. 5]. Православ’я засуджує як крайнощі: заклики одружуватись, підбір подружніх пар, відмову причащати невінчаних тощо, відкидає гидливе ставлення до питань статі і протилежне ставлення, згідно якого стосунки між статями не пов’язані з моральними обов’язками і є чимось на зразок прийому їжі, чи задоволення інших потреб. Православна Церква проти несправжнього аскетизму. Мотив нехтування плоттю – стара хвороба хибної духовності. Бог створив чоловіка та жінку і тому “нехтування” плоті є проти Творця, це “наклеп” на Творця. Це РПЦ підтвердила на своєму Синоді 28 грудня 1988 р. [Там само.- С. 9-10].

Причин неправильного ставлення навіть в середовищі православного духовенства до шлюбу на теренах колишнього Радянського Союзу, як відзначають дослідники, декілька: 1) наявність священників-неофітів, що ревниво ставляться до служіння, 2) наявність пастви, яка ригоризм приймає за істинну набожність, 3) невігластво і недостатня любов до людей [Балашов Н. И сотворил Бог мужчину и женщину.- М., 2001.- С. 10].

У грудні 1994 року Архієрейський Собор РПЦ прийняв рішення про вироблення концепції з питань, що стосуються актуальних проблем сім'ї та шлюбу. "Основи соціальної концепції", одностайно схвалені в 2000 р. на ювілейному Архієрейському Соборі РПЦ, проголошують основні підходи до тлумачення православною Церквою питань сім'ї та шлюбу. Архієрейський Собор Православної Церкви визнає, зокрема, дійсним "невінчаний" шлюб, укладений в радянський час, і називає порушенням у сфері духовної практики, коли невінчані пари не допускаються до причастя або оголошується не дійсним такий шлюб. Одночасно Церква наполягає на важливості і необхідності церковного шлюбу для всіх своїх членів.

Подружжя у католицизмі та православ'ї визнається святим таїнством, як і хрещення, миропомазання та інші. Від інших таїнств воно хіба що відрізняється тим, що "цю св. Тайну довершують і приймають самі молодята, а священник – лише свідок Церкви й благословить їх в імені Церкви" [Катрій Ю. Божі заповіді.- С. 106-107]. Православна церква відрізняє тайну шлюбного союзу від шлюбу як таїнства. Під таїнством шлюбу розуміють не шлюбний союз, а встановлену Богом священну дію, здійснювану служителем тайн Божих, яка освячує шлюбний союз [Вепрук В. Догматичне богослов'я.- Чернівці, 2000.- С. 323-324]. Саме таїнство – це надання благодаті Божої тим, хто вступає в шлюб. Таїнство шлюбу встановлено для тих чад Церкви, котрі вступають в шлюбний союз [Там само.- С.323]. Безпосередньо освячується в таїнстві шлюбу союз любові лише двох осіб. Але цей союз впливає не тільки на одне подружжя, а й на всю сім'ю, а через сім'ю - і на суспільство [Там само.- С. 327]. В Біблії немає чіткого визначення про встановлення таїнства, але є розповідь про весілля в Канні Галілейській. Таїнство шлюбу визнають вірмени, мароніти, копти яковіти, несторіани [Там само.- С. 326], інші церкви - як обряд.

Для створення сім'ї Бог вклав у тіло чоловіка й жінки розплідну здатність, статеве бажання і взаємну привабливість. "Св. Тома Аквінат навчає: "Кожна людина має два найсильніші інстинкти: інстинкт самозбереження та інстинкт розмноження"... Господь, будучи

всемогутнім, міг знайти інший спосіб розмноження людей на землі, але Він вибрав найкращий і найрозумніший, опертий на любові” [Катрій Ю. Божі заповіді.- С. 110-111]. Православні і католики вважають сім’ю земним образом Святої Трійці, тобто батько – мати – дитина як єдине ціле, об’єднане любов’ю, творять нерозривний природний трикутник, який є символом Святої Трійці.

Подружній стан вимагає великої пожертви від тих, які в ньому перебувають. Аби полегшити їхні відповідальні обов’язки, Бог окрім головної мети, що має на оці добро загалу, дає подружньому життю ще іншу, другорядну мету – взаємну допомогу, особисте добро та щастя подругів. Чоловік і жінка так створені Богом, що вони себе обопільно доповнюють. Чоловік і жінка в подружжі несуть спільний тягар та спільну жертву, тому Бог хоче, аби вони мали також, наче нагороду за свою жертву, спільну приємність, задоволення й радість. Тому Господь дозволяє одруженим те, що поза подружжям ніяк, ніколи й нікому не дозволене, бо це виключно привілей подружнього життя [Катрій Ю. Божі заповіді.- С. 111-113]. Християнство категорично проти дошлюбних і позашлюбних стосунків.

Протестантський погляд на шлюб близький до католицизму і православ’я. Так, баптисти, адвентисти наголошують, що сім’я – це божественне установа, яке дійшло до нас з Едему й утверджене Христом як пожиттєвий союз між чоловіком і жінкою для спільного життя і любові та створення домашньої церкви [Винс Р. Многодетность. Обязанность, или... // Вера и жизнь.- № 4.- 1993.- С. 24]. Дж. Пейсті зазначає, що сім’я створена Богом, щоб людина краще зрозуміла, що є Божа любов. З інтимних, довірливих відносин чоловіка і дружини, ми дізнаємось про відношення Бога до своєї нареченої – Церкви. В сім’ї ми дізнаємось, що таке любов до дітей, авторитет. “Сім’я – жива притча” [Пейсти Дж. Чтоб семья была крепкой.- Черкасы, 2001.- С. 9].

Любов не може існувати сама по собі. Вона є любов’ю до когось. Бог подбав, щоб нам було кого любити і показав свою любов як зразок. Згідно з Божим замислом, люди мали стати членом Божої сім’ї. Але згрішивши, зруйнували близьке спілкування з Богом. Сімейні відносини з Небесним Батьком були порушені гріхом. В своїх взаємовідносинах з Сином Бог показав нам зразок сімейних взаємовідносин. В Ісусі Христі через пролиту за людей кров, християни стали синами Божими. “Бог – Отець всіх віруючих в спасіння, здійснене Ісусом Христом на хресті. Отже, “Біблія – це зображення Бога Отця, Його улюбленого Сина Ісуса Христа і нас, грішників, прийнятих в небесну сім’ю” [Пейсти Дж. Чтоб семья была крепкой.- С. 11].

Ідеалом є любов у подружньому житті як любов духовна, оперта на віру; любов, яка йде у вічність, любов, повна взаємної пошани. Про таку духовну любов говорить св. апостол Павло: “Чоловіки, - закликає він, - любіть своїх жінок, як і Христос полюбив Церкву... Так і чоловіки повинні любити своїх жінок, як свої тіла; бо хто любить свою жінку, себе самого любить... а жінка нехай поважає чоловіка” (Еф. 5. 25-33). Правда любов засновується не тільки на вірі, але й на пожертві, бо жертва – мова любові. Любов без жертви – пустий звук.”[Катрій Ю.Божі заповіді.- С. 115].

Крім єдності любові, в основу подружнього життя Бог поклав ще й нерозривність подружньої присяги. Союз чоловіка і жінки нагадує також материнство: виховання один в одному кращих рис, взаємне вдосконалення, натхнення на творчість, релігійну діяльність, працю.

Подружжя святе не лише тому, що це свята установа, а й ще тому, що має святу мету - дати життя новим розумним істотам. З одного боку, сім'я досить замкнуте об'єднання людей, яке ретельно захищає свій внутрішній світ, протистоїть зовнішньому впливові, а з іншого - вбирає все, що відбувається у світі. Сім'я - відносно самостійний елемент суспільних відносин, що має специфічну основу цілісності в якості підсистеми ведення домашнього господарства, народження і виховання дітей, спілкування поза сферою суспільної праці, діяльності. Сім'я розвивається через суперечності: батьки – діти, різна стать (чоловіча – жіноча), виховні настанови, звичаї, традиції.

Розглянувши підходи до шлюбу в християнстві можна зробити висновок, що всі християнські конфесії в наш час надають шлюбу виключно важливого значення, вважаючи, що шлюб установлений Богом і ним освячений. Сім'я, як домашня церква, символ Трійці, образом союзу Христа та Церкви, існує для слави Бога, а не тільки для власного благополуччя та розмноження. Це є об'єднання, що ґрунтується на шлюбі або кровній спорідненості людей, пов'язаних духовно, а також спільністю побуту та взаємною моральною відповідальністю [Ковальова І. Існування сім'ї як форми культурної реальності.- К., 1997.- С. 10]. Основу сім'ї становить шлюбний союз між чоловіком та дружиною, санкціонований, у тих чи інших формах, суспільством. Сім'я - це форма культурної реальності, за допомогою якої людина визначає себе як особу і особистість, своє значення і місце у світі, відкриває для себе зміст довкілля.

Отже, подружній стан є найважливішим для людини, бо без нього не було б людської суспільності. Існуючи в полі наявного суспільного буття, сім'я як усталена форма існування постійно зазнає впливу з боку

суспільства. Якщо в ранньому середньовіччі наголошувалось на безшлюбності, сім'я не була обов'язком християнина, то пізніше ставлення до шлюбу пом'якшилось. І хоч в наш час християни визнають обидва шляхи в житті людини, однак акцент зміщується на сім'ю, що є дуже важливим в умовах кризи сім'ї.

*Г.Пирог** (м. Севастополь)

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ХРИСТИАНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ**

У вітчизняній науковій і суспільній думці інтерес до релігії як нової світоглядної парадигми дуже високий. Сьогоднішня увага до християнської релігії в нашому суспільстві пов'язана, на нашу думку, зі специфікою її ціннісної системи, що відрізняє її від інших форм свідомості: ідея Бога, абсолюту, вічності моральних норм. Саме тому її історичні форми не одержують точних характеристик і не мають значення в масовій свідомості. Сучасні релігійні уявлення далеко не завжди виникають як результат безпосереднього впливу церковної проповіді. Релігійні ціннісні орієнтації, що формуються, вбирають у себе широкий спектр філософських, художніх, етичних ідей, виступаючи як компенсація того, що в цілому визначається як бездуховність. При цьому дуже популярним стало звертання до християнських цінностей.

У сучасному українському релігієзнавстві категорія цінності використовується часто, в основному, при розгляді стану духовності суспільства. У публікаціях піднімаються питання, пов'язані з ціннісною проблематикою: вплив релігійних цінностей на розвиток духовності людини [Чупрій Л. Релігійні цінності як основа розвитку духовності особистості // Українське релігієзнавство.- 2000.- Вип. 13.- С. 34-42]; моральні основи становлення сучасного українського суспільства [Формування основ християнської моралі в процесі духовного відродження України: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції.- Острог, 1995]; питання християнської моралі, її ідеалів [Подпорин И.Г. Мораль и духовные абсолюты // Людина: дух, душа, тіло: Матеріали IV Міжнародної науково-

* Пирог Г.В. – старший викладач кафедри психології Севастопольського міського гуманітарного університету імені князя Володимира.

** © Пирог Г.В., 2004